

STAVANGER

KONSERTHUS // CONCERT HALL

STAVANGER
KONSERTHUS

Wigestrand

STAVANGER
KONSERTHUS // CONCERT HALL

INNLEDNING // INTRODUCTION

EN GAVE TIL HELE REGIONEN

Stavanger konserthus ligger i praktfulle historiske omgivelser ytterst i Vågen, nordvest for torget og bare en kort spasertur fra sentrum enten man følger Blå Promenade langs kaien eller legger turen gjennom Straen og sjarmene Gamle Stavanger. Tro mot byens tusenårige historie og tradisjonelle tilknytning til havet vender konserthuset seg mot både fjord og by.

Stavanger konserthus har to spesialtegnede konsertsaler, som begge er i internasjonal toppklasse. Akustisk er de to salene isolert fra hverandre. Det dreier seg om to bygg, skulder ved skulder, forbundet med et glasstak. Slik vil det kunne arrangeres konserter i begge saler samtidig uten at lyden overføres mellom salene.

Orkestersalen *Fartein Valen*, med det mektige orgelet, tre gallerier og 1500 seter, har akustikk i verdensklasse og er det nye hjemmet til Stavanger Symfoniorkester.

Flerbrukssalen *Zetlitz*, som også har fremragende akustikk, er viet forsterket musikk, tar 1900 publikummere og utmerker seg med en betydelig fleksibilitet. Her kan sal, scene og akustikk raskt og enkelt endres etter behov.

I tillegg har konserthuset en tredje sal, et parkmessig utendørs amfi som kan ta inntil 10 000 publikummere. Det er også mulig å avholde mindre konserter ulike steder i foajeen. Og selvsagt: Den gamle Kuppelhallen skal ikke saneres, men rehabiliteres.

Stavanger konserthus er hjertet i Bjergsted kulturpark, landets største samlingssted for musikk og kunst. Her er et rikt og vitalt miljø for læring, skaping og kunstnerisk utfoldelse fra livets begynnelse til alderdommen.

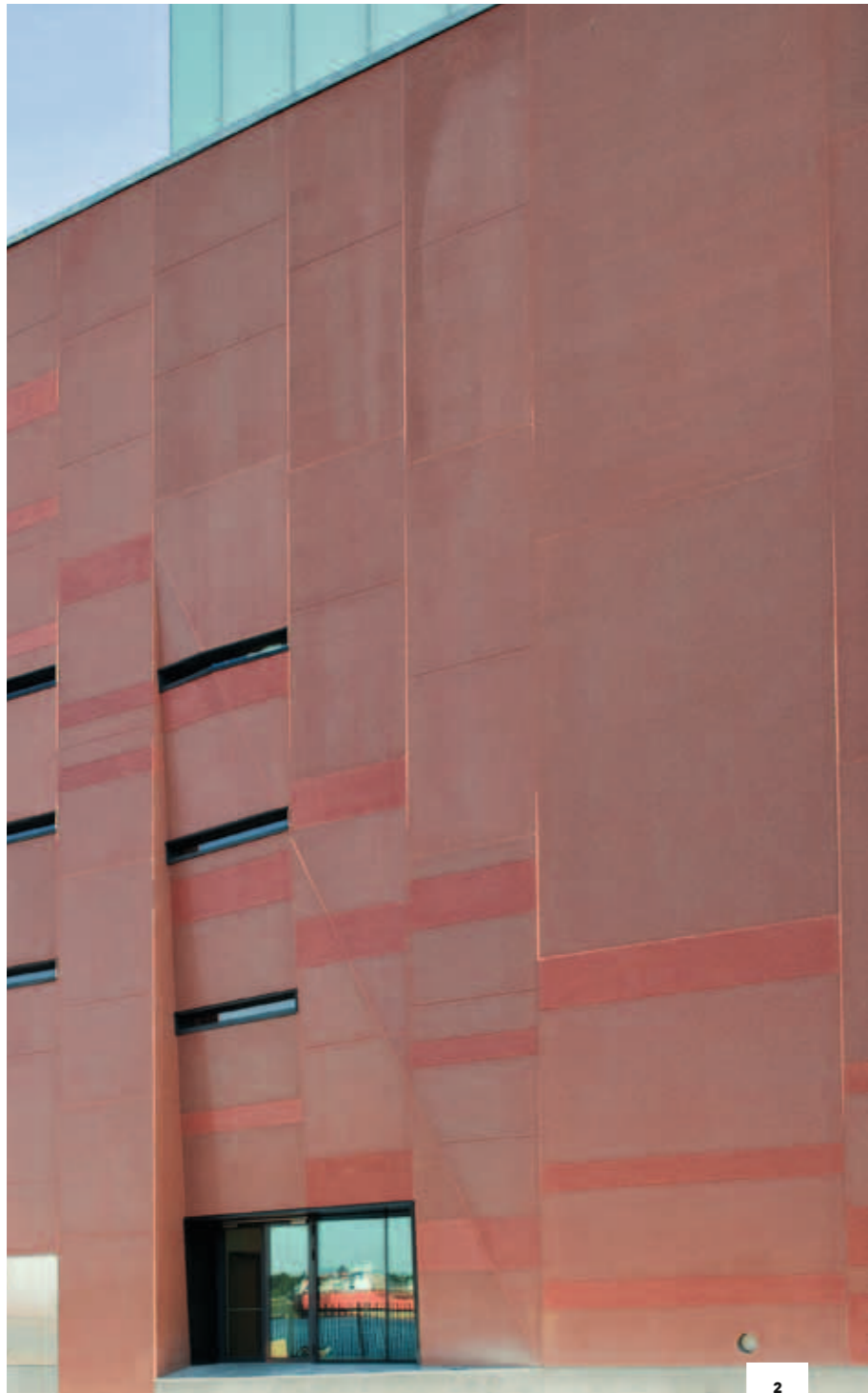
Stavanger konserthus og Bjergsted kulturpark er slik en storslagen gave til byen og regionen, og den offisielle

A GIFT TO THE ENTIRE REGION

Stavanger's new concert hall is situated in the city's beautiful historical quayside. Whether one chooses to stroll through Straen and the charming area of "Old Stavanger," or to follow the "Blue Promenade" along the harbor, the concert hall is just a short walk northwest of the town square. In keeping with the city's millennium-long history and traditional ties to the sea, the concert hall faces both the city and the fjord.

Stavanger Concert Hall has two uniquely designed performance spaces, both of the highest international standards. Acoustically independent, these two buildings stand shoulder to shoulder, connected by a glass roof. This design allows two concerts to be performed simultaneously, without concern for the transfer of sound from one to the other. *Fartein Valen*, the orchestra hall, has an extraordinary organ, three galleries and 1,500 seats. With its world-class acoustics, it is the new home of the Stavanger Symphony Orchestra. *Zetlitz*, the multipurpose hall, also features cutting-edge acoustics. This space is specifically designed for amplified music, and can accommodate an audience of 1,900. The stage, seating and acoustic elements have been designed for versatility and can be quickly adjusted according to need. Stavanger Concert Hall also features a third performance space: the park-like outdoor amphitheater, which can seat up to ten thousand. Smaller concerts can also be held in various areas in the foyer. And, of course, the old domed concert hall will be rehabilitated and put to good use.

Stavanger Concert Hall is the heart of Bjergsted Culture Park, the country's largest music and arts arena: a rich and vital center for artistic exploration for people of all ages.

åpningen av konserthuset den 15. september 2012 vil bli stående som en merkedag i byens historie.

**DISSE HOLDER TIL I BJERGSTED KULTURPARK
(PER 31.12.2011)**

Stavanger konserthus
Stavanger konserthus IKS
Stavanger Symfoniorkester
UiS Institutt for musikk og dans
Stavanger kulturskole
Stavanger katedralskole, avdeling Bjergsted
Rogaland musikkråd
Norsk Lydinstitutt
Stavanger Jazzforum, MaiJazz
Den Store Norske Humorfestivalen
International Chamber Music Festival
Norwegian Youth Chamber Music Festival
Norges Musikkorps Forbund Rogaland
De Unges Orkesterforbund Rogaland
Foreningen Musikk fra livets begynnelse
bandORG
Stavanger BluesClub

Together, the new Stavanger Concert Hall and Bjergsted Culture Park are an enormous gift to the people of the city and the region. The official opening of Stavanger Concert Hall on September 15, 2012 will stand as watershed in the city's history.

**ORGANIZATIONS HOUSED IN BJERGSTED CULTURE PARK
(AS OF DECEMBER 31, 2011)**

Stavanger konserthus
Stavanger konserthus IKS
Stavanger Symfoniorkester
UiS Institutt for musikk og dans
Stavanger kulturskole
Stavanger katedralskole, Bjergsted Department
Rogaland musikkråd
Norsk Lydinstitutt
Stavanger Jazzforum, MaiJazz
Den Store Norske Humorfestivalen
International Chamber Music Festival
Norwegian Youth Chamber Music Festival
Norges Musikkorps Forbund Rogaland
De Unges Orkesterforbund Rogaland
Foreningen Musikk fra livets begynnelse
bandORG
Stavanger BluesClub

1. Konserthuset i skumring, sett fra sør, der Jeffrey Inabas svevende kunstverk i foajeen, den røde glassbetongen, mesaninen i lys lønn og lyssettingen spiller mot hverandre. // The Concert Hall at twilight, seen from the south, where Jeffrey Inaba's suspended artwork in the foyer interplays with the red glass concrete, the mezzanine in light maple, and the lighting. **2.** Den røde betongfasaden møter dem som kommer sjøveien. // The red concrete façade greets those who come by sea. **3-4.** Detaljer fra glassvolumet som omslutter flerbrukssalen Zetlitz. // Details from the glass volume surrounding the multi-purpose hall, Zetlitz. **5.** To hus, skulder ved skulder. Til høyre: Den nye kulturskolen. // Two houses, shoulder to shoulder. Right: The new culture school. **6.** Cruisetrafikken er stor i Stavanger i sommerhalvåret. I forkant konserthusets lille bukt, der småbåter kan legge til kai. // Stavanger has many cruise ships come in during summertime. In the foreground is the small bay belonging to the concert hall, where small boats can dock..

ET NASJONALT KRAFTSENTER FOR MUSIKK OG KUNST // A NATIONAL CENTER FOR MUSIC AND THE ARTS

MER ENN ET KONSERTHUS

Den bærende tanken i Bjergsted-visjonen er livslang læring. Målet er å gjøre Bjergsted kulturpark, med Stavanger Symfoniorkester som spyspiss og konserthuset som omdreiningpunkt, til et musikkfaglig og pedagogisk sentrum av nasjonal betydning.

Kulturparken omfatter et område på cirka syv mål og er ved siden av byparken Stavangers største sentrumsnære friområde. Bjergsted er på den ene siden et lærested som stimulerer til kunstnerisk utvikling og utfoldelse, og på den andre siden en arena for fremragende musikkutøvelse på et høyt internasjonalt nivå.

Foruten Stavanger konserthus har realiseringen av Bjergsted-visjonen også tilført byen og regionen et nytt bygg til Stavanger kulturskole. Undervisningen i musikk og dans ved St. Svithun er utvidet og flyttet til nytt bygg i Bjergsted.

Med parkanlegget og rehabiliteringen av Kuppelhallen ligger alt til rette for at Bjergsted skal kunne bli et nasjonalt kraftsenter for musikk og kunst, slik initiativtakerne så det for seg da de lanserte ideen og utformet visjonen sent i 1990-årene.

I dette komplekset er Stavanger konserthus selve juvelen. Og i norsk sammenheng er både konserthuset og kulturparken uten sidestykke.

TO HUS, SKULDER VED SKULDER

I 2003 utlyste Stavanger kommune en internasjonal arkitektkonkurranse der det i konkurranseprogrammet spesifikt ble bedt om to jevnbyrdige, men likevel svært ulike konsertsaler – en klassisk orkestresal uten kompromisser og en fleksibel flerbrukssal, begge med førsteklasses akustikk. Det kom inn 105 forslag fra 25 land.

MORE THAN A CONCERT HALL

As it was conceived and outlined in the 1990s, the vision of the Bjergsted project is guided by the principle of life-long learning. The goal of the project is to turn Bjergsted Culture Park into a music and arts center of national importance, with Stavanger Symphony Orchestra as the vanguard, and Stavanger Concert Hall as its home base. On the one hand, Bjergsted is an arena for accomplished musicians of international renown, while on the other, it offers an academic center that stimulates artistic development and experimentation.

Spread over about 1.7 acres, Bjergsted Culture Park is Stavanger's second-largest downtown park area. In addition to the new concert hall, Bjergsted's vision has led to the construction of a new building for Stavanger Culture School. The music and dance instruction at the local St. Svithun High School has been moved to Bjergsted. With the park's new facilities and the rehabilitation of the old domed concert hall, Bjergsted is well-positioned to take the lead as a national center for music and the arts.

Stavanger Concert Hall is the jewel in the crown of this new complex. And the concert hall and the park itself are unparalleled in Norway.

TWO HALLS, SHOULDER-TO-SHOULDER

In 2003 Stavanger Municipality announced an architecture competition. The announcement specified the need for two concert halls, equal in quality while differing in design: a classic orchestra hall of uncompromising excellence, and a versatile hall, both with first-class acoustics. 105 entries were submitted from 25 countries. In December 2003, the jury's unanimous choice was announced: / BOKS by

En enstemmig jury kåret i desember 2003 prosjektet / BOKS fra Medplan AS arkitekter (nå: RATIO arkitekter AS) i Oslo som vinner av konkurransen.

Stavanger konserthus består av to komplementære volumer i glass og betong. Det røde huset er litt tilbake-trukket i forhold til glassvolumet, som er åpent, robust og fleksibelt, og foajeen byr på flott utsikt mot byen og øyene, fjord og fjell. Den røde halvdel av konserthuset består av 10 prosent glassbetong, som er fordelt i et slikt mønster at den visuelle virkningen spres ut over hele fasaden.

ET STORT, PARKMESSIG LANDSKAP

Amfiet er laget for å kunne arrangere konserter i friluft. Samtidig er amfiet utformet som et åpent, parkmessig landskap

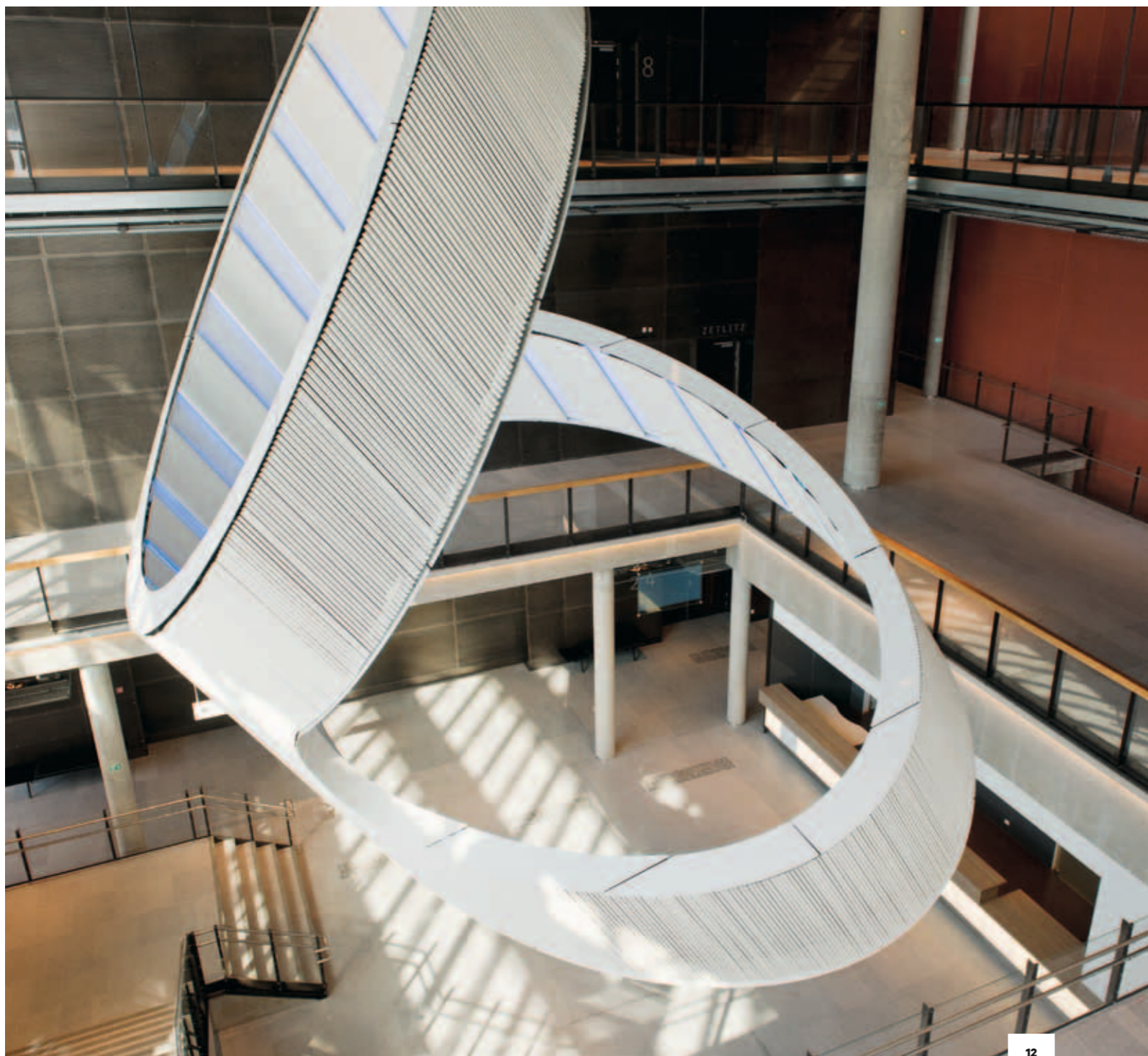
Medplan AS Arkitekter (now: RATIO arkitekter AS) of Oslo, Norway.

“I boks” is a Norwegian phrase meaning “in a container” but also “ready to go”. Stavanger Concert Hall is comprised of two complementary “containers” in glass and concrete. The red, concrete “container” recedes slightly from the glass one, which is open, robust and versatile. The shared foyer offers a magnificent view of the city, the islands, the fjord and mountains. The red half of the concert hall is made of 10% glass cement that is distributed in a pattern across the entire façade.

A LARGE, PARK-LIKE LANDSCAPE

The amphitheater is a space for open-air concerts and its park-like design makes it a sheltered gathering place

og et lunt samlingssted som kan brukes til både lek, rekreasjon og sosialt samvær. Her behøver man ikke å ha annet fore enn å nyte solskinnet en godværsdag for å kunne finne seg vel til rette. Veien er ikke lang til en kopp kaffe og en croissant ved uteserveringen på forplassen, og kanskje stimuleres man da til å utforske kunsten, utsmykningene og materialbruken inne og ute, eller man fristes til å løse billett til et av konserthusets arrangementer på kveldstid.

KUNSTEN I KONSERTHUSET

Amfiet: *Mattor*. Åsa Maria Bengtsson, Sverige.

Foajeen: *Skylight 2*. Jeffrey Inaba, USA.

Parkeringshuset: *Lekkasje*. Anne Marthe Dyvi, Norge.

Vågen: *Servert*. Marianne Pfeffer Gjengedal, Norge.

Kunstprosjektet har vært ledet av KORO, Kunst i offentlige rom, på oppdrag fra Stavanger konserthus IKS. Budsjettet har vært på 11,5 millioner kroner.

for recreation. It is a great spot to relax and enjoy the sunshine on a clear day—and it is never a long walk to a sidewalk café for a cup of coffee and croissant. You will be inspired by the art installations inside and out, and by the design and material of the building itself—and you might even be tempted to buy a ticket to an evening performance.

THE CONCERT HALL ARTWORK

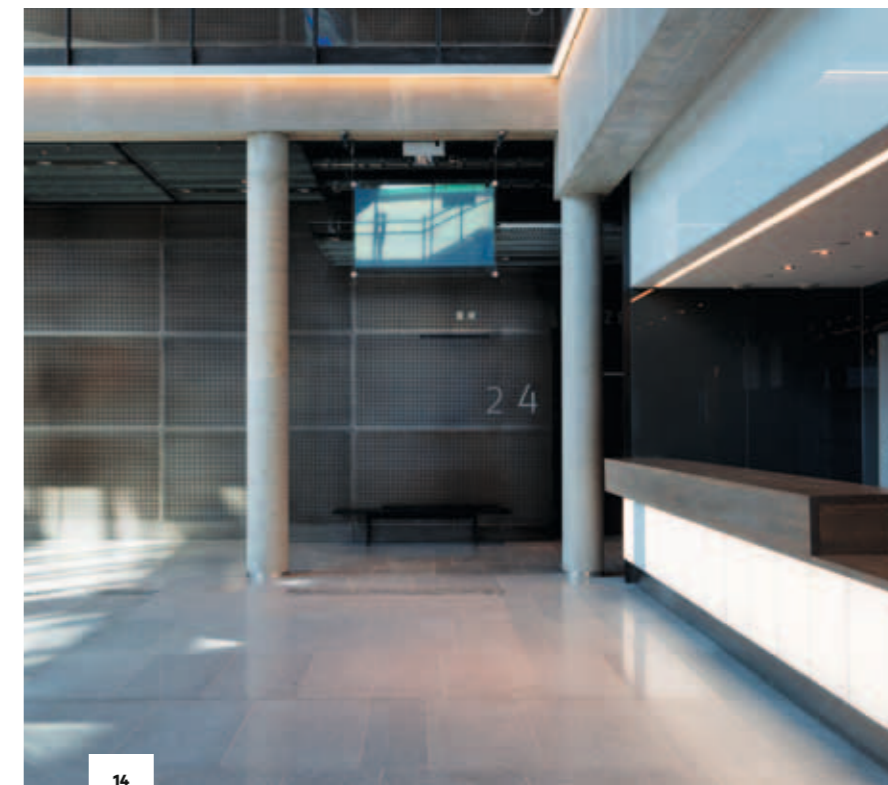
In the amphitheater: *Mattor*, Åsa Maria Bengtsson, Sweden.

In the foyer: *Skylight 2*, Jeffrey Inaba, USA.

In the parking facilities: *Lekkasje*, Anne Marthe Dyvi, Norway.

Quayside: *Servert*. Marianne Pfeffer Gjengedal, Norway.

The artwork has been selected under the leadership of KORO (Art in Public Spaces) at the request of Stavanger Concert Hall IKS, with a budget of 11.5 million NOK.

OVERJORDISK MUSIKK I UNDERJORDISK PARKERING

Amfiet skjuler et parkeringsanlegg i tre etasjer for 340 biler. De som ankommer konserthuset denne veien, vil umiddelbart være omgitt av musikk, som strømmer ut fra seks høyttalere som er plassert rundt om i parkeringsanlegget. Musikken er opptak fra formiddagens orkesterprøver og gir gjestene en forsmak på konsertopplevelsen som venter. Anne Marthe Dyvi fra Bergen står bak kunstprosjektet, som har fått tittelen *Lekkasje*.

På veien fra parkeringsanlegget til konserthuset bringes publikum enda litt nærmere konsertopplevelsen av svenske Åsa Maria Bengtssons kunstneriske bearbeidelse av fem åpninger i amfiets tribuner. Ved hver inngang har Bengtsson skapt et teppe av glassmosaikk som er inspirert av mønstre i land med lange teppetradisjoner og minner om at Stavanger er en internasjonal by som alltid har hentet impulser og inspirasjon langveisfra.

UNDERGROUND PARKING—HEAVENLY MUSIC!

The amphitheater conceals a parking facility that can accommodate 340 vehicles on three levels. Those arriving at the concert hall via the parking facility are immediately surrounded by music streaming from six speakers. The music is a recording of the morning's orchestra rehearsal and provides the audience with a taste of the concert experience to come. Anne Marthe Dyvi from Bergen is the artist behind the project, called *Lekkasje* (Leakage).

On the way from the parking garage to the concert hall itself, visitors are greeted by the artwork of Åsa Maria Bengtsson. This Swedish artist has created a glass mosaic to hang over each of the amphitheater's five audience entrances. Each mosaic is inspired by traditional textile patterns from a different country, a reminder that Stavanger is a truly international city.

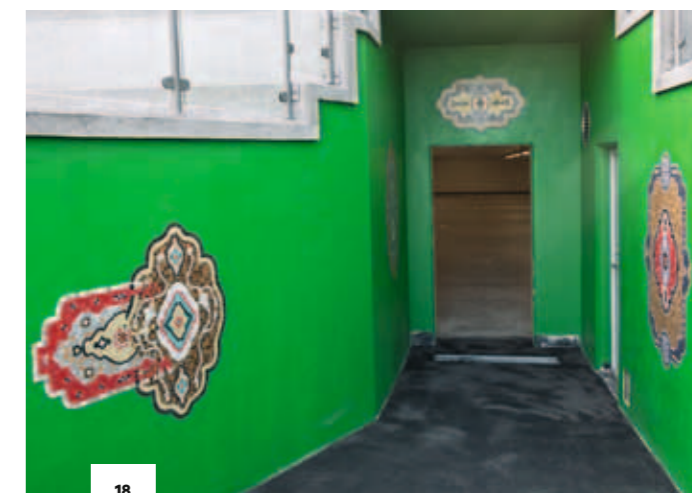
7. Stavanger konserthus, Vågen og sentrum i fugleperspektiv. // A bird's-eye view of Stavanger Concert Hall, the harbour and the city centre. **8.** Fra forplassen til det gamle konserthuset i Stavanger, Kuppelhallen. // From the forecourt of Stavanger's old domed concert hall. **9.** Stavanger konserthus består av to atskilte, komplementære volumer i glass og betong. // Stavanger Concert Hall consists of two separate, complementary volumes in glass and concrete. **10.** Stavanger katedralskole avdeling Bjergsted (Musikk, dans og drama), sett fra parken. // Stavanger Cathedral School, Bjergsted Department (music, dance and drama), seen from the park. **11.** Den røde delen av konserthuset består av ti prosent glassbetong, som er fordelt i et slikt mønster at den visuelle virkningen spres ut over hele fasaden. // The red part of the Concert Hall consists of 10 per cent glass concrete arranged in such a pattern that the visual effect is spread across the entire façade. **12.** Amerikanske Jeffrey Inabas besnærende kunstverk, *Skylight 2*, som nærmest svever over foajeen. // The American Jeffrey Inaba's captivating artwork, *Skylight 2*, hovering over the foyer. **13.** Fra det parkmessige uteområdet. I forkant en del av svenske Åsa Maria Bengtssons kunstverk *Express*. // From the outside park landscape. In the foreground is part of the Swedish Åsa Maria Bengtsson's artwork *Express*. **14.** Fra foajeen. Billettsalget til høyre, flerbrukssalen Zetlitz i bakkant. // From the foyer. Ticket office to the right, Zetlitz at the rear. **15.** Konserthuset sett fra det parkmessige landskapet i bakkant av amfiet. Utomhusanlegget er en rekonstruksjon av det opprinnelige landskapet i Sandvigå. // The Concert Hall seen from the park landscape behind the amphitheatre. The outdoor facility is a reconstruction of the original landscape in Sandvigå. **16–18.** Detaljer fra Åsa Maria Bengtssons kunstverk *Express* i tilknytning til amfiet og parkeringsanlegget. // Details from Åsa Maria Bengtsson's artwork *Express* beside the amphitheatre and parking structure.

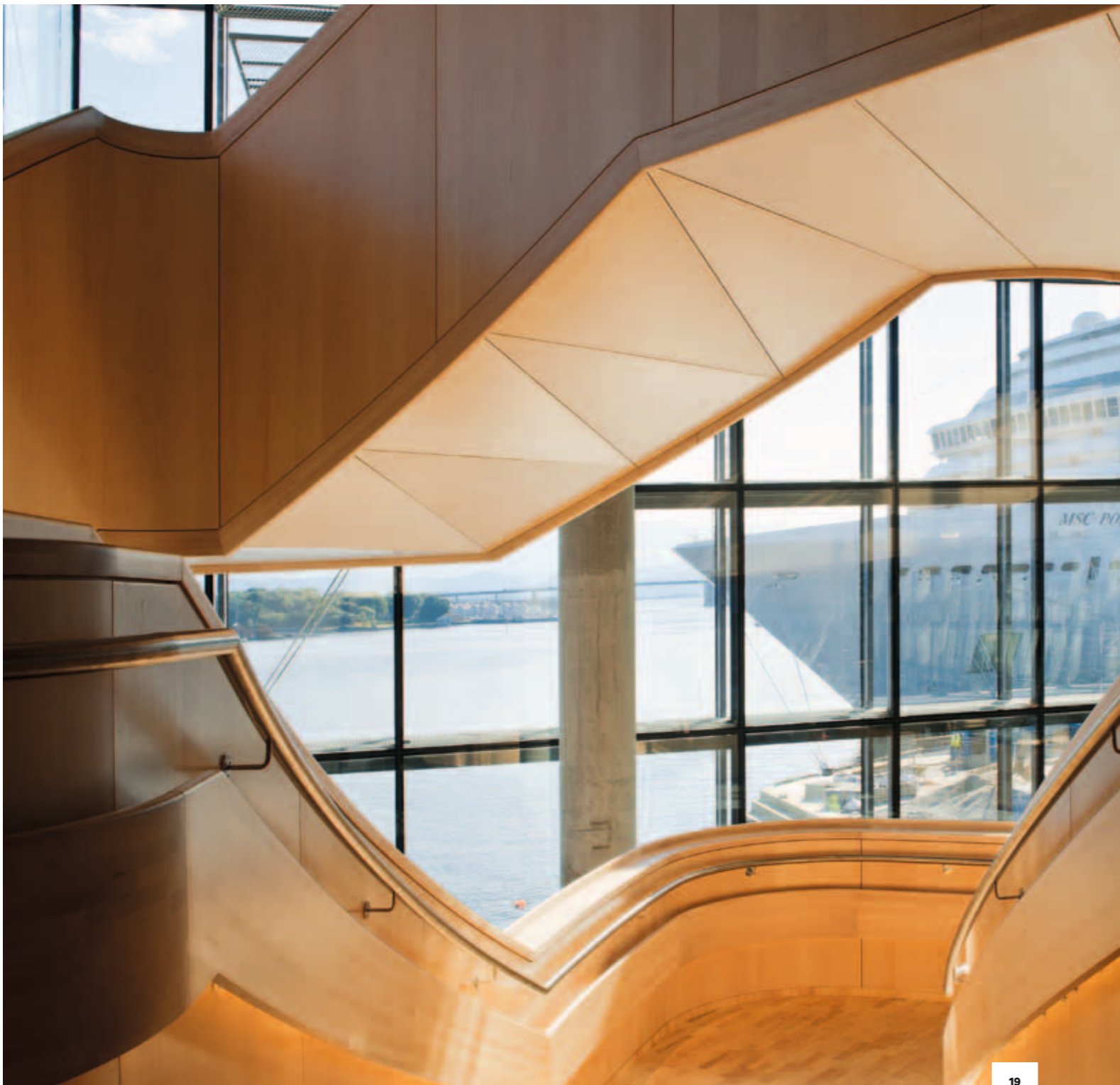
16

17

18

FRA CONTAINERHAVN TIL KONSERTHUS // FROM BARGE CONTAINERS TO CONCERT HALL

GRUNNSTEINEN NEDLEGGES

Lørdag den 6. desember 2008 ble grunnsteinen til det nye konserthuset fraktet fra Vågen til Sandvigå med helikopter og seremonielt nedlagt på tomten av ordfører Leif Johan Sevland. Det satte ikke bare et verdig punktum for kulturbyåret 2008, men markerte også at arbeidet med å realisere Bjergsted-visjonen var begynt.

Foruten å representere en videreføring av kulturbyåret og signalisere en videreutvikling av det eksisterende miljøet i Bjergsted innvarslet grunnsteinsnedleggelsen kontinuitet i Stavangers kultursatsing. Samtidig var det fruktene av mange menneskers engasjerte arbeid gjennom flere år som nå skulle virkeliggjøres.

BYGGHERREN TAR TOTALANSVARET

Byggingen av nytt konserthus var et så stort og krevende prosjekt at det ble nødvendig å etablere en egen byggeadministrasjon. Selskapet Nytt konserthus i Stavanger IKS ble stiftet 24. mai 2006 med Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune som eiere. Foruten nytt konserthus fikk selskapet oppgaven med å bygge skolene, parkeringsanlegget og kaien samt ansvaret for ombyggingen av utenriksterminalen og infrastrukturen i Bjergsted kulturpark.

I valget av utbyggingsmodell landet byggherren på delte entrepriser, som innebar at byggherren selv satt med alt ansvaret for planlegging, koordinering og bygging.

FRA VISJON TIL VIRKELIGHET

For å sikre en standard på konserthuset som kan måle seg med de beste konsertsalene i verden, hentet

THE FOUNDATION IS LAID

On Saturday, December 6, 2008, the cornerstone of the new concert house was brought from the quayside to Sandvigå by helicopter. Mayor Leif Johan Sevland presided over the ceremony. The event was a fitting end to the city's festivities as the European Capital of Culture 2008, and it signaled the beginning of the realization of the Bjergsted vision.

Not only did it represent a continuation of the European Culture Capital year and signal a development of the existing center at Bjergsted, the laying of the cornerstone was a symbolic gesture demonstrating Stavanger's continued dedication to the arts. It finally made tangible the ideas and contributions of many people over many years.

THE BUILDERS TAKE OVER

The construction of the new concert hall was such a demanding project that it became necessary to establish a separate administration to oversee the work. Nytt konserthus i Stavanger IKS was created on May 24, 2006 under the ownership of Stavanger Municipality and Rogaland County. This administration was also responsible for the construction of the new schools, parking facilities and the quayside, as well as the reconstruction of the former shipping terminal and the infrastructure of Bjergsted Culture Park. The organizational model selected was separate contracting, which meant that the builders themselves were responsible for all planning, coordination and construction.

FROM VISION TO REALITY

To ensure that construction would meet world-class standards, the building administrators hired experts from local,

23

24

25

byggeadministrasjonen inn ekspertise og kompetanse både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Entreprenører og håndverkere kom fra mange land, og 21 lokale firma har bidratt til byggingen av konserthuset.

Stavanger konserthus har slik blitt til gjennom et godt samarbeid på tvers av språk, landegrenser og arbeidskulturer. Barcelona-firmaet Frapont har hatt ansvaret for gulvene i begge konsertsalene. Trearbeidene her er utført av spanske og portugisiske håndverkere. Østerrikske Waagner Biro har stått for sceneteknikken. Tyske Lindner har hatt ansvaret for alle overflater på vegger og tak i begge saler i tillegg til den praktfulle mesaninen i foajeen. Danske BICO har stått for deler av lydutstyret. Og stolene i orkestresalen er levert av italienske Poltrona Frau. For å nevne noen.

En stor og viktig del av arbeidet er ikke engang synlig. Det gjelder ikke minst arbeidet til de to lokale leverandørene Apply Elektro TB og Rogaland Elektro AS, som har stått for henholdsvis elteknisk entrepriser og entreprisen for tele og automasjon. Bare i flerbrukssalen ligger det gjemt 50 kilometer med kabel i gulv, vegger og tak.

Godt synlig er imidlertid det omfattende betongarbeidet, der Kruse Smith har vært hovedentreprenør. Betongfasaden i slipt glass- og granittbetong er levert av AS Betong, og arbeidet med utomhusanlegget er utført av T. Stangeland Maskin.

Også byggematerialene kommer fra nær og fjern: glassbetong fra Norge, stål fra Finland, parkett fra Polen, innvendige treoverflater fra Tsjekkia, maskiner og utstyr fra Østerrike, granitt fra Norge og Kina.

Når vi sier at Stavanger konserthus holder en topp internasjonal standard, er det altså i mer enn én betydning, for også musikerne i symfoniorkesteret kommer fra rundt 20 forskjellige land.

KONSERTHUSKURIOSA

Stavanger konserthus er 91 meter langt og 31,8 meter høyt (over normalt havnivå).

Arealet er 13 800 kvadratmeter, volumet 120 000 kubikkmeter.

Huset har 180 rom og to komplementære saler med felles foajé.

national and international sectors. Developers and craftsmen from many different countries worked with 21 local companies to build the new concert hall. The Barcelona-based company Frapont was responsible for the flooring in both spaces. Spanish and Portuguese craftsmen completed the building's woodwork. The Austrian firm Waagner Biro was responsible for the technical stage elements. The German Lindner was responsible for surface wall treatments and ceilings in both spaces, as well as the foyer's beautiful mezzanine. Denmark's BICO contributed to the sound equipment. And the seats in the orchestra hall were provided by the Italian company Poltrona Frau. In the end, Stavanger Concert Hall was the result of cooperation across boundaries of language, countries and working-traditions.

A large and important part of the work is not even visible: Apply Elektro TB and Rogaland Elektro AS were responsible for the electrical work and the telecommunications and automation requirements, respectively. Fifty kilometers of cabling are hidden in the floor, ceiling and walls of the versatile *Zetlitz* hall alone.

The work of Kruse Smith, on the other hand, is clearly visible in the impressive concrete building. The concrete façade in polished glass and granite concrete was delivered by AS Betong, and T. Stangeland Maskin carried out the surrounding concrete work. Even the building materials came from near and far: glass concrete from Norway, steel from Finland, flooring from Poland, interior wood paneling from the Czech Republic, machinery and equipment from Austria, granite from Norway and China.

When we say that Stavanger Concert Hall meets world-class standards, we aren't just talking about the building. Our musicians come from approximately 20 different countries.

STAVANGER CONCERT HALL TRIVIA

Stavanger Concert Hall is 91 meters long and stands 31.8 meters above sea level.

The area is 13,800 square meters with a volume of 120,000 cubic meters.

The building has 180 rooms, two complementary performance spaces and a common foyer.

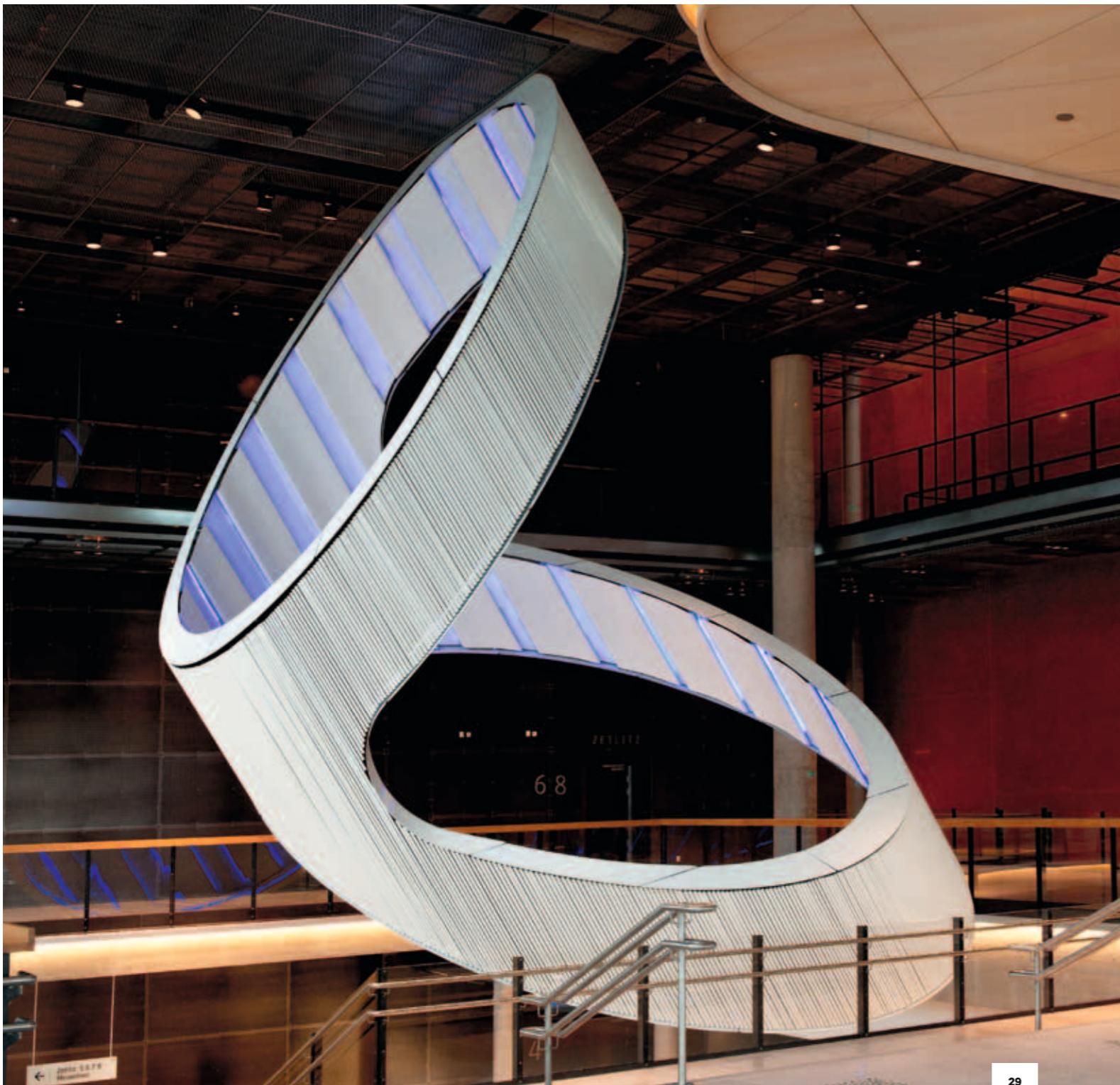

Orkestersalen *Fartein Valen* har 1500 seter.
Flerbrukssalen *Zetlitz* har 850 seter, men plass til 1900 med et hovedsakelig stående publikum. Begge salene har regulerbar akustikk.
Forplassen er på ett mål, og amfiet er universelt utformet. Forplassen med amfiet tar 10 000 tilskuere.
Under amfiet er det et parkeringsanlegg med plass til 340 biler.
I Stavanger konserthus er det 380 000 meter med elektriske kabler. Det tilsvarer i luftlinje avstanden mellom Stavanger og Göteborg.
Det er lagt ned 250 000 parkettstaver, og huset har 5000 kvadratmeter med scenetepper og akustiske tepper.
Totalt er det trykket nesten 200 000 tegningskopier.
Det har gått med 27 000 kubikkmeter eller 4500 billass med betong fordelt på konserthuset, skolene, parkeringsanlegget og kaien.
Det har gått med 3650 tonn armeringsstål.
På det meste har 270 arbeidere vært i sving på konserthuset, i tillegg til 45 på utomhusområdet.
Kostnadsrammen ble fastsatt til 1225 millioner kroner i 2007. Byggeregnskap avlegges i 2013.
Nesten 10 prosent av finansieringen kommer fra private sponsorer og bidragsytere.

The orchestra hall *Fartein Valen* seats 1,500.
The versatile *Zetlitz* hall seats 850, with standing room for 1,900.
Both halls have adjustable acoustics.
The forecourt covers 1,000 square meters, and the amphitheater's universal design accommodates an audience of 10,000.
The parking facility below the amphitheater has space for 340 vehicles.
There are 380,000 meters of electrical cabling in Stavanger Concert Hall, enough to stretch from Stavanger, Norway to Gothenburg, Sweden.
There are 250,000 flooring planks and 5,000 square meters of stage curtains and acoustic curtains.
There are a total of 200,000 copies of blueprints.
27,000 cubic meters (or 4,500 truckloads) of cement have been used to build the concert hall, schools, parking facility and quayside.
3,650 metric tons of reinforcing steel have been utilized in the construction.
As many as 270 people have contributed to the actual construction of the concert hall, with an additional 45 people for the surrounding area.
The projected cost was calculated at NOK 1,225 million in 2007. The actual cost shall be reported in 2013.
Private sponsors and individual contributors have covered nearly 10% of the building costs.

19. Konserthuset er fullt av førsteklasses håndverk og utsøkt trearbeid. Her fra trappene som fører opp til mesaninen. // The Concert Hall is full of first-rate handiwork and exquisite woodworking. Here from the stairs leading up to the mezzanine. **20.** Fra byggeplassen. Huset begynner å ta form. // From the construction site. The building is beginning to take shape. **21.** Stavanger konserthus i august 2012. // Stavanger Concert Hall, August 2012. **22.** En av de mange som bygde konserthuset. På det meste var det 270 arbeidere i sving på konserthuset, foruten 45 på utomhusanlegget og 45 på kulturskolen. // One of the many workers who built the Concert Hall. At the most, 270 were working on the Concert Hall, not to mention 45 on the outdoor facility and 45 on the culture school. **23.** Detalj fra foajeen. Mesaninen svever oppe til venstre. // Detail from foyer. Mezzanine up to the left. **24.** Stolene i orkestersalen er spesialdesignet for å imøtekomme strenge krav til komfort og akustikk. // The chairs in the orchestra hall are specially designed to meet stringent requirements of comfort and acoustics. **25.** Fra en av trappeoppgangene i det røde betongvolumet. // From one of the stairways in the red concrete building. **26.** Utsikt fra et av publikumsarealene i det røde huset. // View from one of the audience areas in the red building. **27.** Montering av glassfasaden. Arbeidet er ikke gjort i en håndvending. // Mounting of glass façade. This work was definitely not done in an instant. **28.** Fra de utsøkte trearbeidene i foajeen. // From the exquisite woodworking of the foyer.

HUSET MED DE 180 ROMMENE / / THE HOUSE WITH 180 ROOMS

ET SJENERØST HUS

Stavanger konserthus er et sjenerøst hus med stor takhøyde, som på gulvplanet er en naturlig videreføring av granittdekket på forplassen. I kombinasjon med glassvolumets åpne og transparente karakter oppleves foajeen som en forlengelse av uterommet. Det felles foajéarealet ligger foran Zetlitz, mens backstage-områdene og artistfløyen er bak Fartein Valen. I den røde delen av huset finnes også publikumsgarderobene og atkomsten til orkestersalens tre gallerinivåer.

Når portene til flerbrukssalen åpnes, blir det ett sammenhengende areal fra salens bakre vegg til foajeens glassfront mot fjorden, en lengde på mer enn 90 meter, der det er rom for store banketter og konferanser med bespising for inntil 1500 gjester. Serveringstilbudet i konserthuset tar i det hele tatt raust hensyn til gjestenes varierte behov, for et besøk i Stavanger konserthus skal være en opplevelse på alle måter.

FOAJEEN

Foajeen strekker seg over flere plan og byr på en fantastisk utsikt mot Skansen, Valberget og Vågen i den ene retningen, og mot Grasholmen, Sølyst, Engøy, Buøy, Hundvåg og forbi i den andre.

I trapperommet svever et stort kunstverk i stål og aluminium av amerikanske Jeffrey Inaba, med en fascinerende geometri og med nesten samme funksjon som tidligere tiders lysekroner. Inabas verk, *Skylight 2*, er en åpen form som reflekterer dagslyset i stadige, nyanserte endringer, alt etter aktiviteten i konserthuset og hvilken tid det er på døgnet.

Publikumsfoajeene som betjener orkestersalen, befinner seg på første, tredje og femte plan. Første plan inneholder

A ROOMY HOUSE

The new concert hall is a spacious building with high ceilings. The floor plan functions as a natural extension of the granite-covered concourse. In conjunction with the open, transparent character of the glass "container", the foyer can be experienced as a continuation of the open-air forecourt. The common foyer leads to the entrance of *Zetlitz*, while the backstage areas and artists' wing are behind *Fartein Valen*. The audience's cloakroom and entrances to the three galleries of the orchestra hall are situated inside the building's "red container".

When the doors to the multipurpose hall are opened, a continuous stretch of over 90 meters runs from the back wall of *Zetlitz* across to the glass wall of the foyer with its view of the fjord. This space can be used for large banquets and conferences with catering for up to 1,500 guests, making a visit to Stavanger Concert Hall an experience for all the senses.

THE FOYER

The foyer spans several floors and offers fantastic views of Skansen, Valberget and Vågen in one direction, Grasholmen, Sølyst, Engøy, Buøy, Hundvåg and beyond in the other.

A large steel and aluminum artwork is suspended above the stairwell. This fascinating geometric work entitled *Skylight 2* by the American artist Jeffrey Inaba functions as an old-fashioned chandelier with an open form that reflects daylight with subtle nuances, depending on activity in the concert hall and the time of day.

The corridors leading to the orchestra hall are on the first, third and fifth levels. The first floor includes the box office, café, bar and restaurant. The third floor had

billettsalg, kafé, bar og restaurant. På tredje plan finnes det ytterligere to barområder, én sentralt plassert midt i rommet og én mindre disk med en lukket glassvegg i bakkant. På femte plan er det en praktfullt formet mesanin på 185 kvadratmeter, som kan fungere som et uformelt konsertareal med plass til flygel og 150 tilhørere. Med panoramautsikt mot sjøen vil mesaninen utvilsomt kunne bli en stor attraksjon.

I den lukkede røde boksen, men i tilknytning til mesaninen, ligger det dessuten et 160 kvadratmeter stort VIP- og mottakelsesrom med vindusflater fra vegg til vegg og utsikt over fjorden.

FARTEIN VALEN

Orkestersalen *Fartein Valen* har fått sitt navn etter komponisten Fartein Valen (1887–1952) som ble født i Stavanger av misjonærførelde og tilbrakte deler av sin barndom og ungdom her. Med sitt atonale tonespråk regnes Fartein Valen som en av de store komponistene i det 20. århundret.

Orkestersalen er spesialtegnet for akustisk musikk. Salen har tre gallerier og 1500 sitteplasser. Lyden når like godt ut overalt. Vegger, himling og balkonger er formet etter akustiske behov og kledd med lønn i en lys, gyllen teint. Gulvet er i ask, stoler i lys lønn med blållilla fløyels-trekk, og helhetsinntrykket er nordisk blondt.

Himlingen, der skjell- og dråpeliknende akustiske reflektorer i hvit corian svever høyt oppe, kan heves og senkes fem meter tilpasset musikken og avhengig om det er symfoniorkesteret eller en kammergruppe som er på podiet. Ved hjelp av tunge tepper, akustiske reflektorer og det senkbare taket kan salens volum og akustikk endres etter behov.

Fra den fremre delen av podiet til den bakre delen av tredje galleri i motsatt ende av salen er det cirka 34 meter, som er den gjennomsnittlige avstanden mennesket er i stand til å gjenkjenne ansiktstrekk på. Slike ting bidrar til å gjøre orkestersalen i Stavanger konserthus intim og luftig på samme tid.

Orkestersalen *Fartein Valen* er et imponerende rom, der dramatik og sensualitet løper vertikalt, horisontalt og diagonalt. Alt bidrar til å gjøre Stavanger konserthus til det mest komplette konserthus i Norge.

two additional bars, one in the center of the space and a smaller bar with a closed glass wall at its back. The fifth floor is a beautiful mezzanine, over 185 square meters, which can be used as an informal concert space with room for a grand piano and 150 people. The panoramic view of the ocean from this mezzanine is itself a special treat for visitors.

The VIP and reception room, with its 160 square meters of floor space, wall-to-wall windows and a view of the fjord, lies within the closed “red container”, but with access to the mezzanine.

FARTEIN VALEN

The orchestra hall *Fartein Valen* is named after the composer Fartein Valen (1887–1952), who was born in Stavanger to missionaries and spent part of his childhood and youth there. Valen is known for his atonal music and considered one of Norway’s great composers of the 20th century.

The orchestra hall is designed for acoustic music; with three galleries and 1,500 seats, the sound is equally excellent from any of the seats. The walls, ceiling and balconies are formed to create the best acoustic results, and the room is decorated with light, golden maple wood. With the floor made of ash and the seats of a light maple with mauve velvet, the entire impression is one of Nordic blond. The ceiling is draped with shell-like acoustic reflectors of white Corian, which can be lowered and raised 5 meters according to the requirements of the music, adjusting for an orchestra or a chamber group. With the help of heavy drapery, the acoustic reflectors and adjustable ceiling can alter the room’s volume and acoustics to the most optimal setting. A distance of 34 meters separates the front of the stage to the back of the third gallery at the opposite end of the room. This is the average distance at which a person is able to discern a facial expression, which is part of what makes the orchestra hall spacious and intimate at the same time.

Fartein Valen is an impressive room, where drama and sensuality run in vertical, horizontal and diagonal lines. Everything contributes to making Stavanger Concert Hall the most complete concert hall in Norway.

LYD I VERDENSKLASSE

Det finnes ikke perfekt akustikk, det finnes bare tilpasset akustikk. Arkitekturen er avgjørende for akustikken, og materialene som brukes, må tas med i den akustiske vurderingen av et rom.

I den tidligste fasen besto den akustiske rådgivningsgruppen av Mika Barron, Eckhard Kahle og Tor Halmrast. Sistnevnte har vært byggherrens akustiske rådgiver gjennom hele prosessen. Det akustiske teamet var ellers sammensatt av folk fra belgiske Kahle Acoustics, finske Akukon og norske Sinus.

Resultatet er akustikk i verdensklasse.

Under symfoniorkesterets første testkonsert 21. mai 2012 brøt det ut spontan applaus blant både musikere og publikum etter at de første tonene fylte rommet. Og orkesterets sjefsdirigent Steven Sloane konkluderte fra podiet: «Det første du hører, er ... kvalitet – ren kvalitet!»

DET STØRSTE INSTRUMENTET

Fartein Valen er en fullblods orkestersal. Et majestetisk orgel med 65 stemmer er plassert i en nisje bak orkesterpodiet og korgalleriet og består av til sammen 65 000 deler. Orgelet er bygd av Ryde & Berg Orgelbyggeri i Fredrikstad, og fronten er tegnet av den anerkjente svenske arkitekten Ulf Oldæus. Konserthusets orgel har 4554 piper. Klangen er klar og distinkt, tilpasset Stavanger Symfoniorkestrets orientering mot tidligmusikk.

ZETLITZ

Den fleksible flerbrukssalen Zetlitz er oppkalt etter dikterpresten Jens Zetlitz (1761–1821) fra Stavanger, som under teologistudiene i København på 1700-tallet ble medlem av Det Norske Selskab og viden kjent for sine selskapsanger og drikkeviser. Så kan da også flerbrukssalen, blant mye annet, benyttes til festlige lag og banketter.

Salen Zetlitz har akustikk som er tilpasset forsterket musikk. Salen er enestående fleksibel og kan formes etter bruksområdet. Ved siden av å være en tradisjonell scene for pop og rock kan flerbrukssalen brukes som amfi,

WORLD-CLASS SOUND

There is no such thing as perfect acoustics, only perfectly adjusted acoustics. Architecture has the last word regarding audibility, and even the material itself needs to be taken into account when adjusting the acoustics of a room.

An acoustic advisory group consisting of Mika Barron, Eckhard Kahle and Tor Halmrast was formed as one of the first steps in planning the concert house. Halmrast served as acoustic advisor to the builders throughout the process. Others who participated on the advisory group include employees of the Belgian firm Kahle Acoustics, the Finnish Akukon, and the Norwegian Sinus.

The first test concert was held on May 21, 2012. After the first notes filled the room, spontaneous applause erupted from both the audience and the musicians themselves. From the podium, conductor Steven Sloane concluded, “The first thing you hear is... quality. Pure quality!”

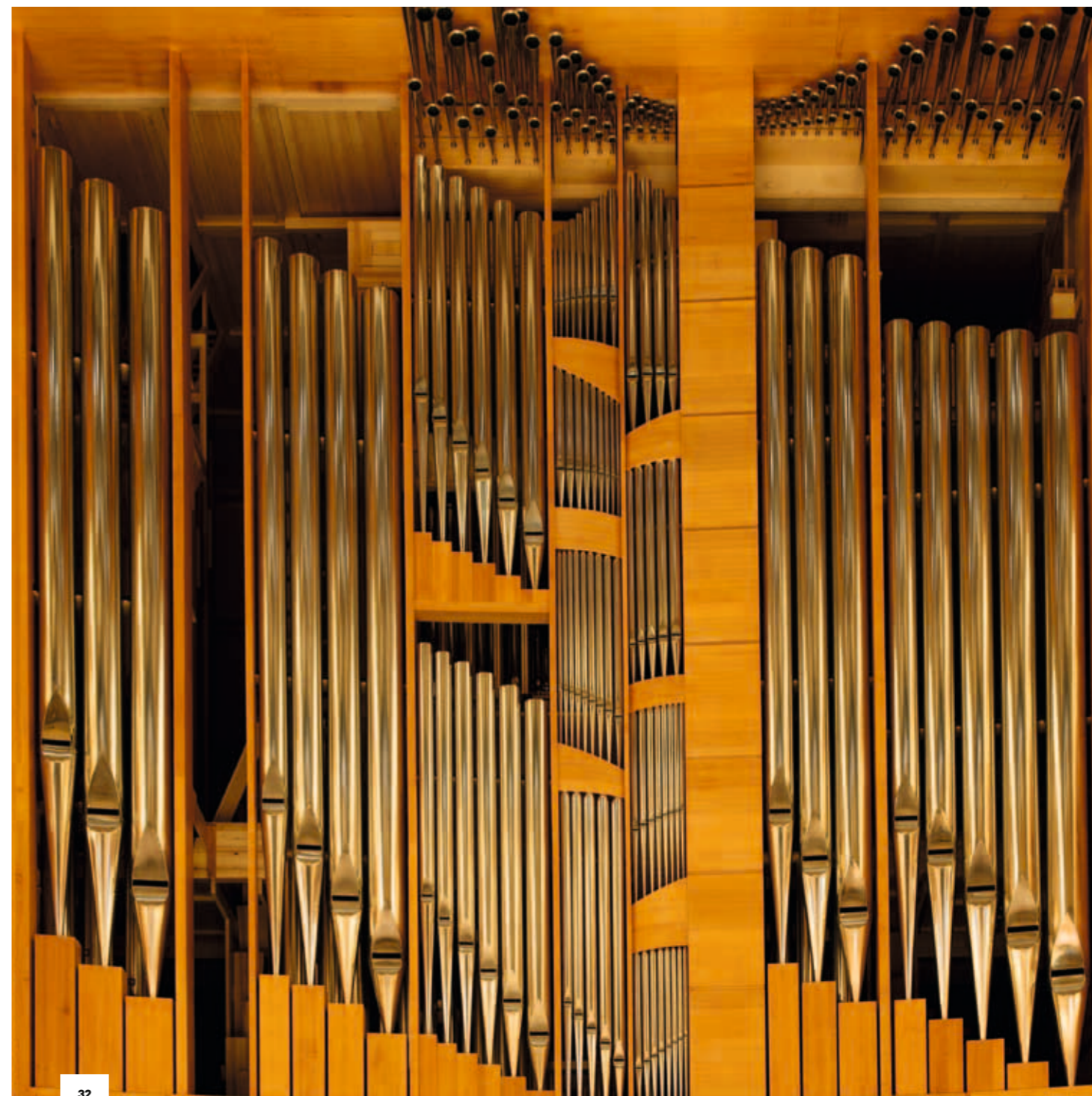
THE BEST INSTRUMENT

The majestic organ in *Fartein Valen* is located in a niche behind the orchestra podium and the choir. It has 65 registers and 65,000 parts. The organ was built by Ryde & Berg Orgelbyggeri in Fredrikstad, while the front surface was designed by the renowned Swedish architect Ulf Oldæus. It has 4,554 pipes, and is a perfect accompaniment for Stavanger Symphony Orchestra’s orientation toward early music.

ZETLITZ

Zetlitz, the versatile multipurpose hall, takes its name from the poet/priest Jens Zetlitz (1761–1821) from Stavanger, who became a member of *Det Norske Selskab* (a Norwegian cultural salon) while a theology student in Copenhagen during the eighteenth century. He was known for his occasional verse and drinking songs—so it is quite appropriate that the multipurpose hall is also used for banquets and other festive occasions.

The acoustics of this hall are designed to accommodate amplified music. The layout is remarkably adaptable and can be changed according to need. To one side is a traditional stage for pop and rock concerts, but the space can also be used as an amphitheater, arena, or catwalk (with or

33

34

35

36

arena, til catwalk, med eller uten orkestergrav, til opera og musikkteater foruten å være velegnet til store mottakelser, konferanser og banketter.

Salen har et black box-preg, og interiøret reflekterer dens skiftende konfigurasjoner. Zetlitz har et langt røffere uttrykk enn Fartein Valen. Gulvet er sortbeiset og veggene blåsorte, og der er ingen egen himling. Teknikken som ligger godt synlig i vegger og tak, og balkongfrontene i strekkmetall, bidrar til å gi Zetlitz et teknisk-industrielt uttrykk.

Flerbrukssalen har 850 sitteplasser, 750 når stor orkestergrav er i bruk, og en kapasitet på 1900 mennesker ved stående publikum.

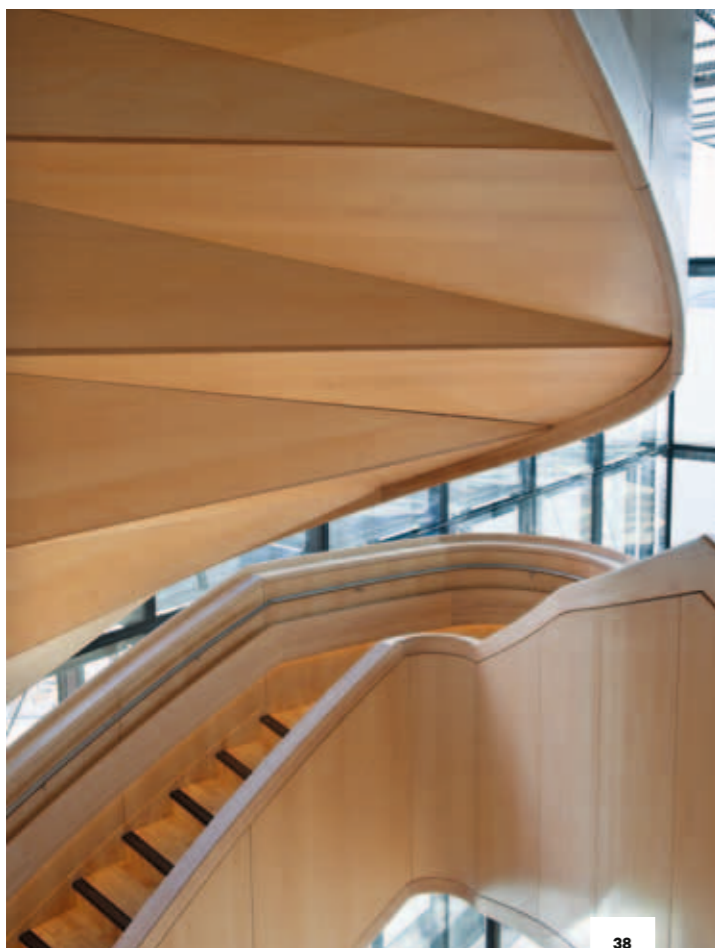
without an orchestra pit). The space lends itself equally well to opera and musical theater or large receptions, conferences or banquets.

Zetlitz has a rougher appearance than Fartein Valen; its hall is influenced by black box theater designs and the interior reflects its variable configurations. The ceiling is left unfinished, with technical components visible along the walls and ceiling, while the front of the balcony is made of expanded metal. The floor is painted black and the walls blue/black, further contributing to Zetlitz's industrial feel.

The multipurpose room seats 850 (750 when the large orchestra pit is in use) and has standing room for 1,900 people.

37

38

39

40

STAVANGER SYMFONIORKESTER

Det er kanskje først og fremst Stavanger Symfoniorkestrets positive utvikling fra andre halvdel av 1980-årene som har ført til realiseringen av et konserthus av internasjonalt format. I 1980-årene hadde orkesteret tre–fire gjestedirigenter i året, i 2011 var det 25. I 1980-årene hadde orkesteret 3,3 stillinger i administrasjonen, i dag er det 14. I 1970-årene holdt orkesteret 14–15 konserter i året, i 2011 var det 130. I 1973 besto orkesteret av 27 musikere, i 2012 er de 86.

Når orkesteret nå har fått et nytt, permanent hjem, er det altså svært mye som har forandret seg. I den gamle Kuppelhallen disponerte symfoniorkesteret et par rom og noen få øvingsceller, og de fleste musikerne måtte basere seg på å øve hjemme. I Stavanger konserthus har hver instrumentgruppe fått sitt eget øvingsrom. Orkesterets administrasjon og musikere har i mange år holdt til på tre forskjellige adresser i byen, men nå er musikere og administrasjon for første gang samlet under ett tak. Før hadde ikke orkesteret et felles oppholdsrom, men i konserthuset er det en egen musikerfløy med kantine, oppholdsrom, garderober, badstue og treningsrom i tillegg til kontorer, notearkiv og administrative funksjoner.

STAVANGER SYMPHONY ORCHESTRA

The incredible growth of Stavanger Symphony Orchestra from the second half of the 1980s contributed to the need for a new concert hall of an international scale. In the 1980s, the orchestra was already hosting three or four guest conductors each year. By 2011, that number had grown to 25. In the 1980s, the orchestra had three full-time administrative positions. By 2011, it had 14. In the 1970s the orchestra held 14–15 concerts each year. It held 130 concerts in 2011. In 1973 the orchestra consisted of 27 musicians; today, that number is 86.

With this new, permanent home, much has changed for the orchestra. In the old domed building, they had access to a couple of rooms and some rehearsal spaces, but most of the musicians practiced at home. The new concert hall has rehearsal rooms for each instrument section. For many years the administration and the musicians were divided between three separate addresses in Stavanger. Now, for the first time, everyone is assembled under one roof. While formerly the orchestra had no green room, the new concert hall has an entire wing for the musicians, with a canteen, green room, sauna, gym and dressing rooms. There are also archives for sheet music and rooms for administrative duties.

29. Jeffrey Inabas *Skylight 2* er en viktig del av det mektige helhetsinntrykket foajeen gir. // Jeffrey Inaba's *Skylight 2* is an important part of the powerful overall impression given by the foyer. **30.** Mesaninen er et kunstverk i seg selv, og baren under gjentar dens form. // The mezzanine is an artwork in itself, with the bar below it echoing its form. **31.** Den imponerende orkestersalen *Fartein Valen* er formet som et instrument i sin kasse. // The impressive orchestra hall *Fartein Valen* is shaped like an instrument in its box. **32.** Detalj fra orgelet i orkestersalen. Orgelet har 65 stemmer og 4554 piper, de lengste 10,4 meter lange. // Detail from the orchestra hall organ, which has 65 registers and 4,554 pipes, the longest of which are 10.4 metres. **33, 34 & 36.** Den fleksible flerbrukssalen *Zetlitz* er tilpasset forsterket musikk og kan benyttes til alt fra pop og rock til musikkteater, opera, moteshow og banketter. Her er *Mods* på scenen. // The flexible multi-purpose hall *Zetlitz* is designed for amplified music and can be used for everything from pop/rock to music theatre, opera, fashion shows and banquets. Here with *Mods* on the stage. **35.** Flerbrukssalen har 850 sitteplasser og en kapasitet på 1900 mennesker ved stående publikum. // The multi-purpose hall has 850 seats and a capacity of 1900 people including standing guests. **37.** Stavanger Symfoniorkester øver. Konserthuset har både øvingsceller for den enkelte musiker og øvingsrom for instrumentgrupper. // Stavanger Symphony Orchestra, rehearsing. The Concert Hall has practice cells for individual musicians as well as practice rooms for instrument groups. **38.** Detalj fra foajeen. // Details from foyer. **39.** Detaljer fra artistfløyen. // Details from artist wing. **40.** Bordet er dekket. I foajeen er restauranten klar til å ta imot gjester alle dager, også utenom konserthusets arrangementer. // The table is set. The restaurant in the foyer is ready to receive guests every day, also outside the Concert Hall's events.

PÅ HISTORISK GRUNN / / ON HISTORIC GROUNDS

FRA VIKINGTOKT TIL VIVALDI

Konserthuset er vendt mot fjorden og havet, slik Stavanger bestandig har vært det. Mot fiskebankene og skipsleia og mot oljefeltene og Amerika. Herfra dro vikingene i vesterled, og det var på disse kanter at Norge ble samlet til ett rike etter slaget i Hafrsfjord, tradisjonelt tidfestet til år 872. Monumentet *Sverd i fjell* av Fritz Røed er reist til minne om dette. Herfra ble også Grønland kolonisert i 985, av Eirik Raude, som kom fra Sola på Jæren. Hans sønn, islendingen Leiv Eiriksson, var den første europeer som gikk i land i Amerika rundt år 1000.

Mange av de første nordmennene som utvandret til Amerika fra andre halvdel av 1800-tallet, dro ut fra Stavanger. Og av de en million nordmenn som utvandret mellom 1865 og 1930, krysset et flertall Atlanteren med Amerikalinjen, gjerne med «Stavangerfjord» til New York. I 70 år fra 1910 var dette den viktigste forbindelsen mellom Norge og Nord-Amerika.

I våre dager ligger cruiseskipene til kai på begge sider av Vågen i sommermånedene og minner om Amerikalinjen og tidligere tiders aktivitet, da det ble losset og lesset fra skip og sjøhus, og byen kunne ha inntil to hundre skipsanløp i uken. Og om høsten hender det stundom at oljeindustriens forsyningskip søker til Stavanger havn når det er storm i Nordsjøen.

Stavanger konserthus har en arkitektur som kan gi assosiasjoner til skipsfarten, der den nye arkitekturen konfronterer det tradisjonelle og maritime, og der sjøen og skipene speiler seg i foajeens store glassflater og fasadens røde glassbetong.

FROM VIKING RAIDS TO VIVALDI

Like the city of Stavanger itself, the new concert hall overlooks the fjord and the open ocean, facing the fishing boats, shipping lanes and the oil fields. It was from this spot that the Vikings set sail for the Americas. It was from this region that Norway was first unified under a single ruler at the battle of Hafrsfjord in the year 872, which has been marked by the monument *Sverd i fjell* (Sword in the Mountain) by Fritz Røed. It was from this region that Eirik the Red, who hailed from Sola, left to colonize Greenland in 985. His son, the Icelandic Leiv Eiriksson, was the first European to set foot on the American continent around the year 1000.

Many of the first Norwegian emigrants who left for America during the last half of the nineteenth century sailed from Stavanger. Of the millions of Norwegians who emigrated between 1865 and 1930, the majority left for New York on the America Line, usually on the ship *Stavangerfjord*. From 1910 to 1980, this was the main connection point between Norway and North America.

Today cruise ships line the harbor on both sides of Vågen during the summer months. It harkens back to the days of the America Line, when goods and passengers were taken from ship to wharf, and the town of Stavanger would see the arrival of as many as two hundred ships a week. And in autumn, it is not unheard for the oil industry's supply ships to seek shelter in Stavanger from storms in the North Sea.

The architecture of the Stavanger Concert Hall is a nod to the shipping industry: new designs juxtaposed with traditional maritime forms, the sea and the boats reflected in the expansive surfaces of the foyer's windows and the red glass concrete of the façades.

42

43

44

45

UNDER DIKTERENS BLIKK

På torget står dikteren og byens borgermester Alexander L. Kielland (1849–1906) med Domkirken og katedralskolen i ryggen og skuer ut over Vågen og innseilingen, mot konserthuset på sørsiden og verftet på nordsiden av Byfjorden. All rikdom og velstand i Stavanger, før som nå, kommer fra havet, som Kielland i sin første roman, *Garman & Worse* (1880), skildrer slik: «Intet er så rommelig som havet, intet så tålmodig. På sin brede rygg bærer det lik en godslig elefant de små puslinger som bebor jorden.»

På 1800-tallet slo Stavanger seg opp på skipsfart og sildefiske. I første halvdel av 1900-tallet ble byen en av verdens største hermetikkekseportører. På begge sider av Vågen er det, som på Kiellands tid, ennå rekker av sjøhus som omkranser en naturgitt havn. På høydedraget mot øst ligger Valbergtårnet, som er tegnet av Slottets arkitekt

UNDER THE POET'S GAZE

A statue of the city's former mayor and author Alexander L. Kielland (1849–1906) stands in the town square. With the cathedral and the historical secondary school at his back, he looks out over Vågen. Just as it did in Kjelland's days, today all of Stavanger's wealth comes from the sea. In his first novel, *Garman & Worse* (1880) Kielland describes it thus: "Nothing is as spacious as the ocean; nothing as patient. Like a good-natured elephant, it carries the small creatures of the earth on its back."

Thanks to the shipping and herring industries, Stavanger flourished in the nineteenth century. During the first half of the twentieth century the town boasted one of the world's largest canning exports. Both sides of the natural harbor are lined with warehouses, just as they were in Kielland's days. On the ridge to the east stands the

45

46

Christian Grosch og ble oppført i 1850–53 som tilholdssted for byens vektere. I sør, på den lille forhøyningen innerst i vågsbunnen og i bakkant av torget, troner Domkirken med kraft og inderlighet, reist på 1100-tallet av Sigurd Jorsalfare, i en tid da det knapt bodde folk i byen.

Felles for alle økonomiske oppgangstider i Stavanger er at de hver gang også har ført med seg en kulturell oppblomstring. Nå har Domkirken, byens eldste og fremste hus, fått selskap av Stavangers mest påkostede kulturhus, som også skal stå i lang tid og glede mange generasjoner siddiser.

EN INTERNASJONAL BY

Også i nyere tid har økonomisk vekst blitt ledsaget av kulturell blomstring. Det er nesten umulig å tenke seg Stavanger som europeisk kulturhovedstad i 2008, Stavanger konserthus eller Bjergsted kulturpark uten å ta oppdagelsen av Ekofisk-feltet i Nordsjøen i 1969 med i regnestykket. Oljefunnene har vært avgjørende for velferdsstaten og samfunnsutviklingen. Oljen har gjort

46

Valberg Tower, which was built between 1850 and 1853 and was designed by Christian Grosch (the same architect who designed The Norwegian Royal Palace). It was used as a lookout point for the town criers. To the south, on a small knoll at the end of the harbor and just past the town square, lies Stavanger Cathedral, which was built by Sigurd Jorsalfar (Sigurd the Crusader) in the 1100s.

Each time Stavanger has experienced economic growth, it has also seen a growth in its arts community. Now Stavanger Cathedral, the oldest and most prestigious building in the area, has the company of the newest and classiest: a culture house that will provide enjoyment to future generations of Stavanger's "Siddis" population.

AN INTERNATIONAL CITY

The economic upswing in recent decades has brought with it a cultural blossoming. It is almost impossible to imagine Stavanger as the City of Culture 2008, the Stavanger Concert Hall or Bjergsted Culture Park without

47

48

49

50

Stavanger til Norges oljehovedstad og forvandlet den før så fredelige og forsiktige bedehusbyen til en velstående, dynamisk, pulserende og internasjonal by. På 50 år er folketallet fordoblet. Nær 14 prosent av byens innbyggere har vestlig eller ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. I lang tid var også dette kulturelle mangfoldet forent i Internasjonalt Hus i Bjergsted.

RYGGJAFYLKETS FJELL OG DYPE FJORD

Historien er nesten bokstavelig siddisens ankerfeste. Historien har formet byen og bygd siddisens identitet. Siddisen er rotfestet i historien. Den gir ham ryggrad, så han kan stå oppreist når motgangen kommer. Og historien er til stede overalt, i helleristninger og runer hogd i stein, i *Sverd i fjell* i Møllebukta og i Jernaldergården på Ullandhaug, i Svarthola og kongegrav på Randaberg, i værbitte, vindskeive fyrstårn på knauser og koller langs kysten, i herskapsboligen Ledaal, der Kielland-familien residerte om sommeren, i skipsredervillaen Bredablikk og

48

the 1969 discovery of the *Ekofisk* oil field in the North Sea. This discovery was pivotal for the welfare state and development of Norwegian society. As the oil capital of Norway, Stavanger has doubled its population over the past 50 years, evolving from a peaceful and quiet protestant community into a wealthy, dynamic and international city with an immigrant population of nearly 14%. For many years this cultural diversity has found a meeting point at the International House in Bjergsted.

THE MOUNTAINS AND DEEP FJORDS OF RYGGJA

The history of the people who call themselves "Siddis" (Stavanger natives) is all around: in the rock carvings and the rune-etched monuments; in Møllebukten's *The Sword in the Mountain*; in the ruins of the Iron Age farm at Ullandhaug; in the carvings of Svarthola, and the king's grave in Randaberg; in the weather-beaten lighthouses on knolls and hills along the coast; in Ledaal mansion, where the Kielland family spent their summers; in the shipping captain's villa at Bredablikk;

51

52

53

54

i Gamle Stavanger, Nord-Europas best bevarte trehusbebyggelse, som består av 173 hvitmalte småhus fra slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet. Historien er til stede i Tollboden og Victoria Hotel på Skansen, Valberget, Domkirken og katedralskolen, i kirkebygg og kirkeruiner og krigsminner. Ikke minst er historien bevart og forvaltet i de mange museene, som blant annet er tilegnet sjøfart, hermetikkindustri og oljeindustri, de historiske bærebjelkene i byens næringsliv.

Og det er reist monumenter. I Jåttåvågen, som en rest etter de enorme Condeep-plattformene fra oljeeventyrets pionertid, troner et skeivt betongtårn. Her ble ingeniørbragden Troll A til, en koloss av en plattform med en totalhøyde på 472 meter og en vekt på 650 000 tonn, som da den i 1995 ble slept de 200 kilometerne til Troll-feltet, var den største konstruksjonen som har blitt flyttet av mennesker.

Men Stavanger og Rogaland har mer å by på enn historie, ikke minst fantastiske naturopplevelser. Stavanger er den tettest befolkede kommunen i landet, men til gjengjeld skal man ikke særlig langt for å finne fine opplevelser, verken i byen eller naturen. Her er de berømte jærstrendene og Solastranden, som ble kåret til en av verdens vakreste strender av *Sunday Times*. Her er den mektige Lysefjorden, som den franske dikteren Victor Hugo skrev så bergtatt om, med den majestetiske fjelltoppen Kjerag som stuper loddrett ned i fjorden. Og litt lenger ute: Preikestolen, Rogalands mest besøkte turistattraksjon og et av landets mest spektakulære fotomotiver, som i 2011 ble kåret til et av verdens beste utsiktspunkter av både CNN og Lonely Planet. Her er noen av landets mest grøderike jordbruksområder, her er fjord og fjell og fossefall og fisk i havet og olje og gass langt der ute, ja, selv en sydligere fauna med palmer og eksotiske planter er kultivert på Sør-Hidle, 20 minutter med båt fra Stavanger sentrum.

Jærbuen, som er kjent for sin oppfinnsomhet, driftighet og dugnadsånd, er til stede i alt dette. Med hensyn til driftighet og dugnadsånd representerer Stavanger konserthus noe av det samme: Hver tiende krone til realiseringen ble gitt av private.

Siddisen er stolt av det som er blitt utrettet. Rogalendingen er stolt av byen, fylket og historien, slik det også

and in the workers' houses of Old Stavanger from the end of the eighteenth century, Northern Europe's best preserved wooden village. History is also present in the Toll Building on the quayside, the Victoria Hotel, the Valberg Tower, the Cathedral and the Cathedral School. History is also carefully stewarded in the historical pillars of industry, today museums: Stavanger Maritime Museum, the Norwegian Canning Museum, and the Norwegian Petroleum Museum.

In addition, monuments have been erected, such as the leaning concrete tower at Jåttåvågen. This serves as a reminder of the enormous Condeep platforms during the pioneering years of the oil industry. It was here that the engineering feat of Troll A was constructed, a colossal platform reaching a height of 472 meters and a weight of 650,000 tons. When it was hauled 200 kilometers to the Troll field in 1995, it was declared the largest construction ever transported by mankind.

There is of course a lot more to Stavanger and Rogaland than the history; not the least of its wealth is found in the beauty of its natural surroundings. While Stavanger has the greatest population density in Norway, its natural beauty is never out of reach. Its only a short distance to the famous beaches of Jæren, like Sola beach, which the *The Sunday Times* called one of the world's most beautiful beaches. Here is the awe-inspiring Lysefjord, about which the French poet Victor Hugo wrote so mesmerizingly, with Kjerag Mountain and its sheer vertical drop into the fjord. A bit further along is Pulpit Rock, Rogaland's most popular tourist attraction and one of the country's most spectacular photographic spots. In 2011, it was declared one of the world's best lookouts by both CNN and Lonely Planet. The fauna and exotic plants that are cultivated at the restaurant Flor & Fjære on the island of Sør-Hidle are just twenty minutes by boat from downtown Stavanger.

Not the least of all this are the people of Jæren, known for their ingenuity, diligence and community spirit. Stavanger Concert Hall represents these values well, as a tenth of the hall's funds came from private donations. We are proud of what we have achieved, proud of the city, the region and our history, which has been beautifully expressed in the song *Ryggjafylkets fjell og dype fjord* (The Mountains

kommer til uttrykk i sangen *Ryggjafylkets fjell og dype fjord*, skrevet av kongsgårdslæreren Salve A. Haugland (1838–92) og tonesatt av Olaf Paulus (1859–1912), der det i det første verset heter:

Ryggjafylkets fjell og dype fjord, Jadarlandets brede, brune jord,
Nordhavets salte vande;
høye bølger skummende mot strande,
denne skjønne rad, ringer kransen om vår gamle stad.

Som med andre store ting i vår felles historie er også konserthuset samlende og identitetsbyggende for hele regionen. Med åpningen av Stavanger konserthus og Bjergsted kulturpark i september 2012 er et nytt kapittel i Bjergsteds og byens historie skrevet. Stedet har funnet en permanent funksjon, en varig form.

Mange år har gått siden en gruppe musikere i symfoniorkesteret luftet ideen om et nytt konserthus, Arbeiderpartiets Brit Egaas Røen fremmet forslaget og ordfører Leif Johan Sevland fra Høyre løftet prosjektet videre med engasjement og entusiasme. Konserthuset blir fullført under ordfører Christine Sagen Helgø's ledelse. Hun har også vært styrets leder siden 2007.

and Deep Fjords of Ryggja). Written by Salve A. Haugland (1839–1892), a former teacher at Stavanger Cathedral School, and put to music by Olaf Paulus (1859–1912). The song begins:

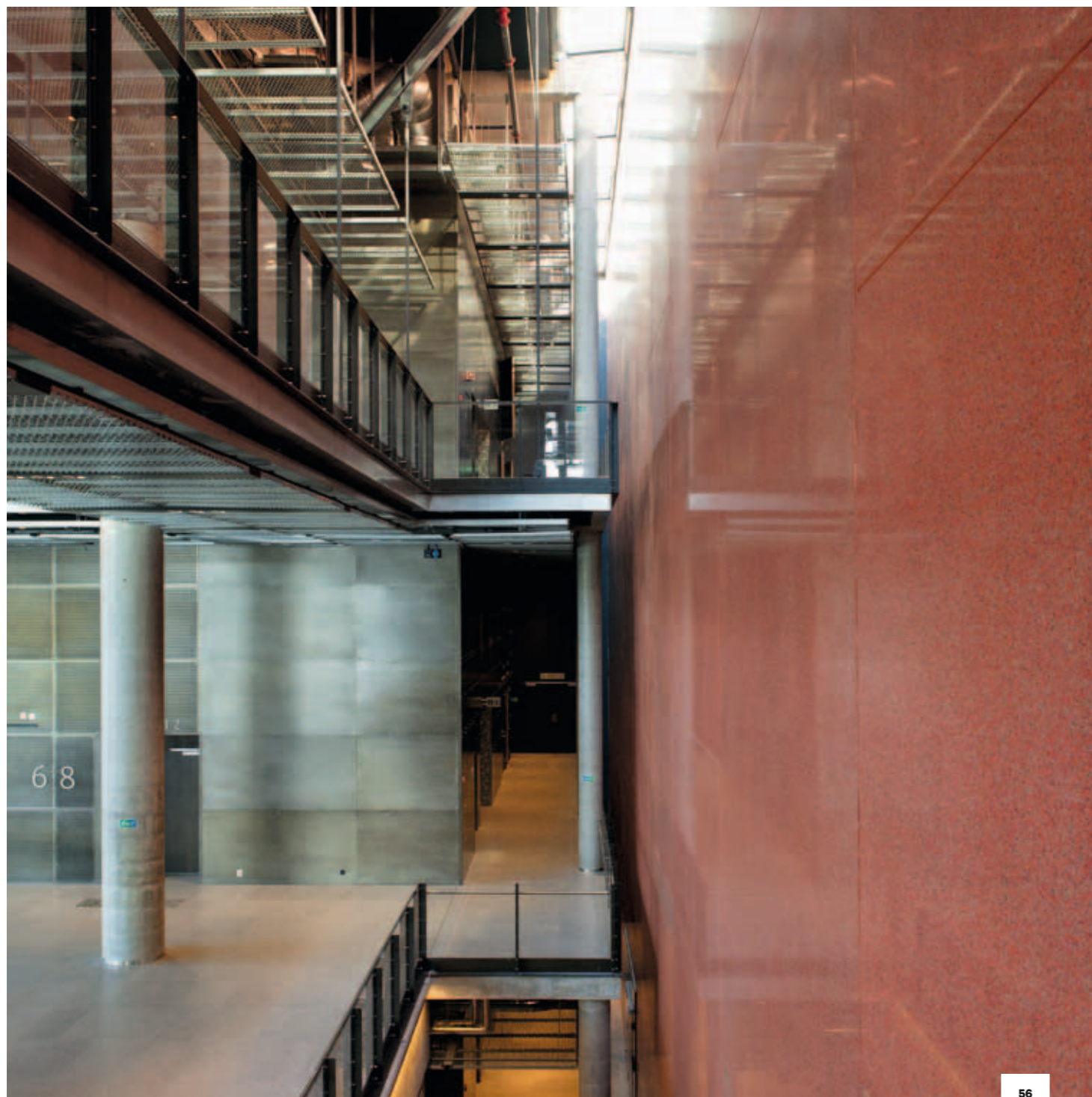
The mountains and deep fjords of Ryggja, Jadar land's wide,
brown earth,
The salty waters of the North Sea;
with great waves foaming toward the shore,
These beautiful shapes wreath our ancient home.

As with other great things in our common history, the concert hall will also stand as a source of pride for the entire region. The opening of Stavanger Concert Hall and Bjergsted Culture Park in September 2012 will begin a new chapter in the history of Bjergsted—and Stavanger.

Many years have passed since a group of musicians from the Symphony Orchestra started discussing the idea of a new concert hall. The proposal was made by Brit Egaas Røen from the Norwegian Labour Party, and the project was carried forward by the enthusiastic involvement of Mayor Leif Johan Sevland from the Conservative Party. The Concert Hall was completed under the leadership of Mayor Christine Sagen Helgø, who has also been the Chairperson of the Board of Directors since 2007.

41. Fra sin sokkel følger tidligere borgermester, forfatteren Alexander L. Kielland, med på den hektiske aktiviteten i Vågen og på Torget i sommerhalvåret. // From his base, the former Mayor and author Alexander L. Kielland overlooks the hectic activity of the harbour and marketplace during summertime. **42.** Stavanger kulturskoles nye bygg i bakgrunnen. Foran ligger den videregående skolen. Mellom dem verneverdige arkitektoniske rester fra byens hermetikkindustri. // In the background: Stavanger Culture School's new building. In front is the upper secondary school. Between these are the protected architectural remains of the city's canning industry. **43.** Monumentet *Sverd i fjell* av Fritz Røed i Møllebukta, reist til minne om slaget i Hafrsfjord år 872, da Norge ble samlet til ett rike. // The *Three Swords* monument by Fritz Røed in Møllebukta, raised to commemorate the battle of Hafrsfjord in 872 AD, when Norway was gathered into one kingdom. **44.** Utsikt fra mesaninen. // View from mezzanine. **45.** Dikter og borgermester Alexander L. Kielland foran byens eldste og fornemste hus, Domkirken. Til høyre bak trærne skimtes Stavanger katedralskole. // Former Mayor and poet Alexander L. Kielland in front of Stavanger Cathedral, the city's eldest and most distinguished building. **46.** Stavanger er Norges oljehovedstad. Når det stormer i Nordsjøen, søker gjerne forsyningskipene ly i Stavanger havn. // Stavanger is Norway's oil capital. During storms in the North Sea, the supply ships often seek refuge in Stavanger's harbour.

47. Norsk oljemuseum på Kjeringsholmen ble offisielt åpnet av HM Kong Harald V 20. mai 1999. // The Norwegian Petroleum Museum at Kjeringsholmen was officially opened by HM King Harald V on 20 May 1999. **48.** Gamle Stavanger er nabo til Stavanger konserthus og Bjergsted kulturpark. Området er Nord-Europas best bevarte trehusbebyggelse, og består av 173 restaurerte småhus fra slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet. // Stavanger's Old Town is situated right next to Stavanger Concert Hall and Bjergsted Culture Park. The area has the best-preserved wooden houses in Northern Europe, and consists of 173 refurbished small houses from the late eighteenth and early nineteenth century. **49.** Utsikt fra VIP-rommet i den røde delen av konserthuset. // View from the VIP room in the red part of the Concert Hall. **50.** Herskapsboligen Ledaal på Eiganes. Tidligere Kielland-familiens sommerresidens. Overtatt av Stavanger Museum 1936, restaurert med tre formål for øyet: kongebolig, herregårdsmuseum og representasjonslokaler, og høytidelig gjenåpnet i 1949. // The manor house, Ledaal, at Eiganes. Previously the summer residence of the Kielland family. Taken over by Stavanger Museum in 1936, refurbished for three purposes: royal residence, manor house museum and entertainment facilities. It was officially reopened in 1949. **51.** Utsyn fra Kjerag over den spektakulære Lysefjorden, en av Norges største turistattraksjoner. // View from Kjerag of the spectacular Lysefjorden, one of Norway's greatest tourist attractions. **52.** Den berømte Kjeragbolten i Lysefjorden. // The famous Kjeragbolten in Lysefjorden. **53.** Stemningsbilde fra Vågen, med Valbergtårnet i bakgrunnen. // Ambient photo from Stavanger Harbour, with Valberg Tower in the background. **54.** Naturkreftenes dramatiske spill ved Feistein fyr. // Natural forces at play, at Feistein lighthouse. **55.** Jæren har de lengste og flotteste strendene i landet. Her fra Orrestranden. // Jæren has the longest and most beautiful beaches in Norway. Here from Orrestranden beach. **56.** Der de to husene møtes. Glassvolumet og det røde huset er bare forbundet med et glasstak. // Where the two buildings meet. The glass volume and the red building are only connected to each other via a glass roof.

© Wigestrands Forlag og Stavanger konserthus, 2012 www.wigestrands.no

Tekst // Text: Sigmund Jensen

Engelsk tekst // English text: Ren Powell

Bileredaksjon // Picture editors: Fredrik Svanqvist og Øyvind Wigestrands

Design // Design: Laboremus Oslo AS

Layout // Layout: Laboremus Oslo AS

Skrift // Type: Calibre 10,3/12 pkt

Papir // Paper: 150 g Galerie Art Silk

Trykk // Print: Kai Hansen Trykkeri

ISBN 978-82-8140-139-6

Bilder // Photos

16 & 17. Trond A Isaksen, KORO

7, 20, 22, 27, 33, 34, 36, 40 & 49. Jon Ingemundsen, Stavanger Aftenblad

43, 51, 52, 54 & 55. Odd Inge Worsøe

Øvrige bilder av Jiri Havran // All other photos are by Jiri Havran

APPENDIKS // APPENDIX

KONSERTHUSETS SPONSORER

Generalsponsor: Statoil.

Hovedsponsorer: BP, ExxonMobil, Seadrill, Kverneland Bil, Stavangerske, Stavanger Aftenblad, Apply, Bjørnson, Laerdal, Øgreid.

Sponsorer: Magnar Eikeland, Westco, Tveteraas Eiendomsselskap, BO1, GMC, Norsesea, Svithun Finans, TS Maskin, Cator, Soundgarden, Tvedtsenteret – Magasinblaa, Centrica Energi, Baker Hughes, Rønning-Gruppen.

Donasjoner: SpareBank 1 SR-Bank, Sparebankstiftelsen DnB NOR, Inge Steenslands Stiftelse, Styrbjørn, Sandnes Sparebank, Total E&P Norge, Helland AS, Interstil, Forus Næringspark, Bjørn og Liv Karin Dahle, Astrid og Audun Skartveit.

BYGGHERRE, ARKITEKTER OG RÅDGIVERE

Prosjekteringsledelse: Stavanger konserthus IKS

Arkitekter: RATIO arkitekter AS

Bygg: Hjellnes Consult AS

Geoteknikk: Multiconsult AS

VVS: ÅF-Consult AS

Elektro: ÅF-Consult AS

Akustikk: Kahle Acoustics, Akukon OY Consulting Engineers, Sinus Team

Elektroakustikk: Akukon OY Consulting Engineers

Sceneteknikk: Aix – AB Arkitekter – Arteno

Scenebelysning: Theatre Project Consultants

Brann: Egil Berge AS

Orgel: Kåre Nordstoga

Landskapsarkitekt: Sundt & Thomassen AS

Byggeledelse, KS/HMS, rigg og driftsansvar: Stavanger konserthus IKS

STAVANGER CONCERT HALL'S SPONSORS:

General sponsor: Statoil.

Chief sponsors: BP, ExxonMobil, Seadrill, Kverneland Bil, Stavangerske, Stavanger Aftenblad, Apply, Bjørnson, Laerdal, Øgreid.

Sponsors: Magnar Eikeland, Westco, Tveteraas Eiendomsselskap, BO1, GMC, Norsesea, Svithun Finans, TS Maskin, Cator, Soundgarden, Tvedtsenteret – Magasinblaa, Centrica Energi, Baker Hughes, Rønning-Gruppen.

With donations from SpareBank 1 SR-Bank, Sparebankstiftelsen DnB NOR, Inge Steenslands Stiftelse, Styrbjørn, Sandnes Sparebank, Total E&P Norge, Helland AS, Interstil, Forus Næringspark, Bjørn and Liv Karin Dahle, Astrid and Audun Skartveit.

BUILDERS, ARCHITECTS AND ADVISORS

Project Administration: Stavanger konserthus IKS.

Architects: RATIO arkitekter AS

Construction: Hjellnes Consult AS

Geotechnical Engineering: Multiconsult AS

HVAC: ÅF-Consult AS

Electrical: ÅF-Consult AS

Acoustics: Kahle Acoustics, Akukon OY Consulting Engineers, Sinus Team

Electrical Acoustics: Akukon OY Consulting Engineers

Stage Technology: Aix – AB Arkitekter – Arteno

Stage Lighting: Theatre Project Consultants

Fire & Safety: Egil Berge AS

Organ: Kåre Nordstoga

Landscaping: Sundt & Thomassen AS

Building Administration, Health & Safety, rigging and operational responsibility: Stavanger konserthus IKS